

ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ

УДК 327.5

DOI: 10.24144/2078-1431.2023.2(31).9–24

*Леонід Чупрій,
доктор політичних наук, професор
Державний податковий університет*

ПОСИЛЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗПАДУ РОСІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У статті досліджуються особливості посилення геополітичної суб'єктності України в умовах повномасштабної агресії Росії. Підкреслюються, що рівень міжнародної підтримки України значно зріс, зокрема українську резолюцію з засудженням агресії Росії на засіданні Генеральної Асамблеї ООН підтримала 141 країна. Посилення міжнародного авторитету України підтверджує також і підтримка країнами ЄС європейської інтеграції України. Так, на початку березня 2022 року Європейський парламент підтримав резолюцію, яка рекомендує інституціям Європейського Союзу якнайшвидше надати нашій країні статус країни-кандидата на вступ до ЄС. 23 червня 2022 року Європейська рада ухвалила рішення про надання Україні кандидатства в члени ЄС. Зазначається, що ще одним із ключових сучасних трендів української зовнішньої політики є євроатлантичні прагнення України, зокрема на вільнюському саміті 2023 року країни Альянсу пообіцяли прийняти Україну без ПДЧ. Підкреслюється, що в умовах, коли ЗСУ успішно звільняють тимчасово окуповані території, геополітична суб'єктність Росії зазнала значних втрат, оскільки більшість цивілізованих країн світу не хочуть підтримувати чи навіть мати будь-які довгострокові відносини з країною-агресором, країною-терористом. Зазначається, що розпад Російської імперії – це лише питання часу, оскільки нинішня путінська Росія просякнута брехнею та корупцією на всіх рівнях, вона є інституційно нежиттєздатною.

Ключові слова: російсько-українська війна, геополітична суб'єктність, НАТО, ЄС, розпад Росії.

The article examines the peculiarities of strengthening the geopolitical subjectivity of Ukraine in the conditions of full-scale Russian aggression. It is emphasized that the level of international support for Ukraine has increased significantly, in particular, 141 countries supported the Ukrainian resolution condemning Russia's aggression at the UN General Assembly. The strengthening of Ukraine's international authority is also confirmed by the EU countries' support for Ukraine's European integration. Thus, at

the beginning of March 2022, the European Parliament supported a resolution recommending the institutions of the European Union to grant our country the status of a candidate country for joining the EU as soon as possible. On June 23, 2022, the European Council decided to grant Ukraine a candidate for EU membership. It is noted that one of the key modern trends of Ukrainian foreign policy is Ukraine's Euro-Atlantic aspirations, in particular, at the Vilnius summit of 2023, the countries of the Alliance promised to accept Ukraine without the MAP. It is emphasized that in the conditions when the Armed Forces successfully liberate the temporarily occupied territories, the geopolitical subjectivity of Russia has suffered significant losses, since most civilized countries of the world do not want to support or even have any long-term relations with an aggressor country, a terrorist country. It is noted that the collapse of the Russian Empire is only a matter of time, since the current Putin's Russia is permeated with lies and corruption at all levels, it is institutionally and organizationally unsustainable.

Key words: *Russian-Ukrainian war, geopolitical subjectivity, NATO, EU, disintegration of Russia.*

Сьогодні світове співтовариство переживає складні часи у своєму розвитку, долаючи енергетичні, продовольчі, сировинні, екологічні та інші глобальні проблеми. Останнім часом посилюються загрози геополітичного характеру: міжнародний тероризм; несанкціоноване поширення технологій масового ураження; гостра ситуація у «країнах осі нестабільності» (Сирія, Афганістан, Іран, Північна Корея, Ізраїль-Палестина); транснаціональна злочинність і корупція. В умовах посилення глобальних викликів відбувається трансформація геополітичної конфігурації світу. Баланс сил у світі постійно змінюється, відбувається перерозподіл сфер впливу світових ключових гравців.

Однією із ключових загроз світовій системі безпеки на сьогодні є повномасштабне вторгнення Росії до України. Загарбники завдали значних руйнувань містам і селам нашої країни, знищуючи критичну інфраструктуру. Але найбільші наші втрати – це людський капітал, оскільки люди на – це найвища соціальна цінність.

За даними Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ) з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну загинули понад 9 тисяч цивільних, зокрема понад 500 дітей. Кількість жертв втричі більша, ніж за 8 років бойових дій на сході України. І це, на жаль, не остаточні цифри [1]. Економіка України переживає також непрості часи, відбувся спад ВВП близько 30%, проте щомісяця в Україну надходять 3-4 млрд доларів фінансової допомоги від наших союзників, що дає можливість утримати українську економіку на належному рівні.

Але, незважаючи на всю трагічність, війна зміцнила українську націю, зробила її сильнішою, консолідованішою. В цих складних умовах зростає й геополітична суб'єктність української держави. Насильницька агресія з боку Російської Федерації підкреслила важливість європейської та євроатлантичної інтеграції для забезпечення національної безпеки України. Євроатлантична інтеграція передбачає активний вибір геополітичної орієнтації, спрямованої на поглиблення співпраці між державами

Європи і Північної Америки у різних сферах, таких, як безпека, політика, економіка тощо.

Геополітичний аналіз сучасного становища України здійснювався у працях вітчизняних і закордонних вчених: Н. Арбатової, Я. Бугайського, А. Дацюка, О. Багана, К. Бака, С. Глассер, Л. Вардомського, Р. Грінберга, В. Дергачова, А. Зленка, В. Іщука, О. Каліщук, В. Копійки, Н. Короми, Р. Ларсона, Є. Ленського, В. Манджолі, Т. Гартон Еша, Ю. Матвієвського, В. Огризка, Б. Парахонського, Г. Перепелиці, А. Русначенка, Т. Татаренко, І. Тодорова, П. Циганкова, Г. Шелест, Т. Шинкаренко, Г. Яворської та ін.

Мета статті – дослідити особливості посилення геополітичної суб'єктності України та перспективи розпаду Росії в умовах сучасних глобальних викликів.

Результати дослідження

Досліджуючи історію становлення геополітичної суб'єктності України, важливо відзначити, що протягом тривалого періоду наша країна була об'єктом геополітичних ігор. Ця ситуація виникла через слабкість нашої політичної еліти, яка не мала стратегічного бачення та страждала від відсутності позитивного зовнішньополітичного іміджу. В результаті Україна часто асоціювалася зі слабкорозвиненою та корупційною країною, що призводило до втрати нашої геополітичної суб'єктності.

Протягом тривалого часу в Україні не було чіткого зовнішньополітичного курсу, країна коливалася між спробами наблизитися то до Росії, то до західних країн. Ми декларували політику багатовекторності та намагалися підтримувати добросусідські відносини з усіма країнами. Але, на жаль, не всі наші сусіди також прагнули до цього, оскільки наш найближчий сусід – Російська Федерація, говорячи про дружні відносини з Україною, прагнула насаджувати ідеї «російського міра», де переважали цінності етатизму, шовінізму, імперіалізму, патерналізму, авторитаризму. Але Україна завжди прагнула до європейських демократичних цінностей – свободи, суверенітету, захисту прав людини, соціальної справедливості тощо, і тому ніколи не змириться з російськими посяганнями. Відтак останніми роками, і особливо після повномасштабної агресії Російської Федерації, європейська та євроатлантична орієнтації були записані в Конституції України [2].

Слід констатувати, що останніми роками відбувається активне посилення геополітичної суб'єктності України, що, зокрема, можна прослідкувати, аналізуючи результати голосувань Генеральної асамблеї ООН. Так, у річницю російського вторгнення 23 лютого 2023 року відбулося засідання Генеральної асамблеї ООН, де обговорювалася резолюція України щодо засудження російської агресії. Засідання, яке повинно було відбутися за один день, тривало декілька днів, оскільки на виступи записалося близько 40 країн. Це підтвердило той факт, що це питання є ключовим для світової спільноти, оскільки його вирішення є життєво важливим для більшості країн світу. Більшість демократичних країн світу у своїх виступах активно підтримували Україну, засуджуючи російську агресію. Росія, як завжди, вчергове брехала всьому світу, відкидаючи справедливі звинувачення

України. Білорусь, як покірний васал, також підтримувала Росію, вносячи правки в українську резолюцію, щоб її послабити і нівелювати звинувачення проти Росії, хоча ці правки, звичайно, не пройшли. Найбільш важливою було ставлення до резолюції країн Глобального Півдня (країн Азії, Африки, Південної Америки), які здебільшого займають нейтральну позицію. З ними працювала як українська так і російські делегації. Зокрема остання намагалася переконати ці країни в тому, що Росія напала на Україну, рятуючи себе від західних країн і від НАТО, і закликала ці країни також об'єднатися для боротьби з колоніальним колективним Заходом. Слід також згадати, що позиції Росії були досить сильні в багатьох країнах Африки, де активно представлено російський капітал і де також господарюють російські вагнерівці.

Але сподівання Росії були марними. Підсумкове голосування підтвердило, що українську резолюцію підтримала 141 країна, що є значним успіхом України. Частина країн Глобального Півдня також підтримала нашу резолюцію, серед яких і країни Близького Сходу, які раніше займали нейтральну позицію. Проти було всього 7 країн, серед яких такі авторитарні та тоталітарні країни, як Північна Корея, Сирія, Білорусь та маргінальні країни: Еритрея, Малі, Нікарагуа, яким Росія допомагає. Серед країн, що утрималися, Китай та Індія, які отримують фінансову вигоду від співпраці з Росією, зокрема від купівлі за зниженими цінами енергоносіїв. Серед тих, хто утримався, більшість африканських країн: Південна Африка, ЦАР, Зімбабве, Ангола, інші, де ще сильні позиції Росії. Не підтримали резолюцію також деякі азійські країни: Пакистан, В'єтнам. Пакистан, як ми знаємо, неофіційно підтримує деякі терористичні організації і в цьому має спільність з Росією, яка є країною-терористом. Щодо В'єтнаму, то останній має ностальгію за Радянським Союзом. Не голосували за резолюцію також деякі країни пострадянського простору, зокрема Казахстан, Вірменія, Киргизстан, в яких ще зберігаються певні російські впливи. Хоча більш за все на це вплинула позиція Китаю, який посилює зв'язки з країнами Центральної Азії. Що цікаво, навіть Іран не проголосував проти резолюції, зайнявши нейтральну позицію, хоча останній й надсилає бойові безпілотники в Росію.

Посилення міжнародного авторитету України підтверджує також і підтримка країнами ЄС європейської інтеграції України. Як ми знаємо, Президент України В. Зеленський подав заяву на вступ до Європейського Союзу 28 лютого 2022 року, акцентуючи увагу на тому, що наша країна гідна стати членом Євросоюзу, оскільки ми ціною життів наших найкращих синів захищаємо демократичні європейські цінності. В першу чергу нас підтримали наші найближчі сусіди – Польща, Словаччина, Чехія, Румунія, Латвія, Естонія, Литва, Болгарія, які виступили із заявами про надання Україні членства в ЄС за особливою прискореною процедурою, що буде значним ударом по злочинному путінському режиму, який всіма силами намагається не допустити вступ України в ЄС. На початку березня Європейський парламент підтримав резолюцію, яка рекомендує інституціям Європейського Союзу якнайшвидше надати нашій країні статус країни-кандидата на вступ до ЄС.

Європейська рада 23 червня 2022 року ухвалила рішення про надання Україні та Молдові статусу кандидата в члени ЄС. За надання Україні кандидатури проголосували представники усіх 27 країн Євросоюзу.

Українці вибороли право на спеціальну процедуру вступу у ЄС ціною власної крові, захищаючи демократичні цінності і власну свободу. Відтак будемо сподіватися, що євроінтеграція нашої країни буде максимально прискорюватися. Як тільки офіційно розпочнуться перемовини між Україною та Європейським Союзом, то останній надасть нашій країні значну фінансову допомогу для відбудови та розвитку української економіки, реформування більшості сфер суспільного життя.

Слід зазначити, що вже відбулося відокремлення України від російської та білоруської енергосистем та її приєднання до європейської енергетичної системи, що є важливими кроками для підвищення енергетичної незалежності та безпеки країни. В перспективі ЄС може створити Фонд розвитку України, в який би вкладали кошти всі зацікавлені країни та бізнес-структури, це може бути однією з форм фінансування відбудови української економіки та інфраструктури. Однак реалізація такої ідеї вимагатиме складних договорів і узгоджень між різними сторонами, а також ефективного використання цих коштів для розвитку країни.

А як тільки Україна стане членом ЄС, останній повинен буде надати Україні структурну фінансову допомогу не меншу 4 % ВВП країни, а це близько 6 млрд євро. Звичайно, і сьогодні ЄС допомагає Україні, постійно надаючи фінансову і військову допомогу Україні, але вступ України у ЄС та в подальшому до НАТО значно покращить наше становище. Крім цього, це прямий удар по путінському авторитарному режимові, який, будемо сподіватися, довго не протримається.

Ще одним із ключових сучасних трендів української зовнішньої політики є євроатлантичні прагнення України, які підтримують чимало західних аналітиків. Так, американський дослідник Роберт Хантер в 1999 році висловив думку, що Україна є ключовою фігурою у майбутньому НАТО, принаймні у негативному контексті. Якщо через 15 років Україна стане вільною і єдиною державою, це свідчитиме про успіх НАТО у впровадженні трансформацій у європейській системі безпеки. Але якщо ні, це може означати неуспіх НАТО» [3, с. 41]. Інший аналітик з Заходу, Герман Гарнетт, вказував, що «залишаючи Україну на периферії та в стані стагнації, загроза невизначеного та нестабільного прикордоння може зрости для НАТО та ЄС». Він наголошував на необхідності використовувати незвичайну можливість, яку надає сучасна незалежна Україна, для побудови нової європейської системи безпеки, що виключатиме можливість масштабних військових конфліктів на континенті» [4, с. 49].

Значення України для безпеки в ЄС і навіть у світі підкреслював Збігнев Бжезінський, який ще 1997 року у своїй книзі «Велика Шахівниця» зазначав, що в разі тісної співпраці в рамках Веймарського трикутника (Франція, Німеччина та Польща), розширеного приєднанням України, така вісь держав становитиме фундамент європейської безпеки [5, с.16]. У зв'язку з тим, що позаблоковість України не змогла гарантувати їй безпеку

і забезпечити надійний захист національного суверенітету й територіальної цілісності, актуальним є негайна інтеграція оборонного потенціалу нашої держави в існуючу систему євроатлантичної безпеки.

Як відомо, у 2022 році Україна подала заявку на вступ до НАТО, віддзеркалюючи досвід Фінляндії та Швеції, які швидко стали членами Північноатлантичного альянсу (а Швеція, ймовірно, також приєднається в найближчий час). Сусіди України зі Східної Європи (Польща, Чехія, Словаччина, Румунія) та прибалтійські країни активно підтримують цей шлях. Однак в умовах ведення війни з Росією цей процес поки що неможливий, але після завершення конфлікту стає досить реальним.

Досить великі сподівання щодо можливого політичного запрошення України до Північноатлантичного альянсу покладалися на Вільнюський саміт, що відбувся у липні 2023 року. Ключовими питаннями на саміті були перспективи входження України в НАТО та військова допомога Україні. Як ми знаємо, напередодні саміту президент України здійснив ряд поїздок по європейських країнах НАТО, щоб вони підтримали пришвидшений вступ України в Альянс. І країни Прибалтики, Східної, Північної Європи активно виступали за прийняття політичного рішення щодо надання запрошення Україні до НАТО відразу після завершення російсько-української війни. Україну підтримала навіть Туреччина, яка певний час гальмувала вступ до НАТО Фінляндії та Швеції. Президент Туреччини Р. Т. Ердоган заявив, що Україна гідна стати членом НАТО. Проте США як один з ключових членів НАТО виступили з заявою, що вони не проти вступу України в НАТО, проте вона ще не готова до членства і повинна виконати ряд завдань щодо повної відповідності стандартам НАТО, зокрема завершити судову, антикорупційну реформу, зміцнити демократичні інститути, вдосконалити виборче законодавство тощо. Не підтримали швидкий вступу країни до НАТО і Німеччина та Франція, які бояться збільшення ескалації з Росією. В деякій мірі можна зрозуміти їхні побоювання, але, на жаль, нерішуча позиція деяких членів НАТО і призвела до того, що Росія відчула слабкість Північноатлантичного альянсу і почала диктувати йому свої умови.

Проте хоча політичної заяви про запрошення України до Північноатлантичного альянсу на Вільнюському саміті і не прозвучало, проте він був дуже важливим для України, оскільки країни Альянсу пообіцяли прийняти Україну без ПДЧ. Генсек НАТО Єнс Столтенберг заявив, що Україна сьогодні як ніколи близька до НАТО, єдине, що їй потрібно, – це завершити війну і реалізувати ряд важливих реформ. На саміті була остаточно сформована коаліція з 11 держав-партнерів для підготовки українських пілотів для польотів на винищувачах F-16 та передачі останніх Україні. Крім того, після двосторонніх зустрічей країни НАТО значно активізували воєнну допомогу Україні. Зокрема США пообіцяли надати Україні додаткові 500 мільйонів доларів безпекової допомоги, в рамках якої в Україну будуть направлені системи протиповітряної оборони, військова техніка, касетні боєприпаси, що дуже потрібно в умовах контрнаступу на сході та півдні країни. Обговорюються також можливості передачі Україні ракет вели-

кої дальності ATACMS. Норвегія направить в Україну 1000 розвідувальних дронів Black Hornet. Франція надає Україні військову допомогу у розмірі 170 мільйонів євро, в рамках якої в нашу країну направлять далекобійні крилаті ракети SCALP, проте остання вимагає, щоб Україна не завдавала ними ударів по території Росії. Німеччина пообіцяла направити в Україну дві пускові установки Patriot, що є дуже важливим для зміцнення проти-повітряної оборони України, 40 бойових машин піхоти Marder, 25 танків Leopard, іншу військову техніку. Канада та Австралія направить в Україну новітню бронетехніку. Позитивним було також і те, що у Вільнюсі працювала нова Рада Україна-НАТО, яка стала форумом для консультацій та ухвалення рішень по зміцненню обороноздатності України.

Щодо безпекових гарантій для України, то США висунули пропозиції щодо укладення з нашою країною двосторонніх домовленостей на зразок американо-ізраїльського договору. Звичайно, це важлива пропозиція від нашого союзника, але прийняття її може відтермінувати входження України у НАТО, а це нам аж ніяк не вигідно. Крім того, Ізраїль не можна порівнювати з Україною, оскільки останній має більш потужну економіку, одну з найсильніших армій у регіоні і сучасне оборонне обладнання. Крім того, Ізраїль має також і атомну зброю, тому будь-який агресор повинен добре подумати, перш ніж нападати на Ізраїль.

Аналізуючи важливість вступу України до НАТО, слід зазначити що це може сприяти створенню атмосфери геополітичного плюралізму в регіоні Центральної та Східної Європи, де інтереси України як активного учасника міжнародної арени можуть бути забезпечені належною мірою. В НАТО всі держави, навіть такі, як Люксембург з армією в 500 осіб чи Ісландія, яка має взагалі не має військових сил, мають право голосу. Враховуючи розміри та геополітичне значення України, яка переважає за розмірами своїх західних сусідів, їй відкривається можливість активно впливати на рішення в межах військово-політичного альянсу [7, с.21].

Важливо підкреслити, що, крім геополітичного розташування, серйозною перевагою України є її розміри. Наприклад, однією з дискусій щодо прийому країн Балтії до НАТО було те, що їхня територія не має необхідної «стратегічної глибини», тому їх досить важко «технічно захищати». Україна має значно більшу територію та відповідну «стратегічну глибину», яка може сприяти її ефективній обороні. Якщо будуть забезпечені союзницькі відносини з сусідніми країнами, то стратегічна глибина оборони України збільшиться [8].

Для того, щоб пришвидшити цей процес приєднання до Північно-атлантичного альянсу, Україні доведеться розібратися зі своїми внутрішньополітичними проблемами, такими, як реформування судової та правоохоронної систем, антикорупційна реформа тощо.

В умовах, коли збільшується геополітична суб'єктність України та ЗСУ успішно повертають тимчасово окуповані території, геополітична суб'єктність Росії зазнала значних втрат, оскільки більшість цивілізованих країн світу не хочуть підтримувати чи навіть мати будь-які довгострокові відносини з країною агресором, країною-терористом. Слід зазначити, що

сьогодні впевнено підтримують Росію тільки її сусідка – Білорусь, оскільки О. Лукашенко повністю залежить від економічної та військової допомоги кремлівського диктатора, та декілька африканських чи латиноамериканських країн, таких, як Еритрея, Малі, Нікарагуа, які отримують певну допомогу з Росії.

Оцінюючи геополітичні амбіції Росії, Віталій Портніков посилався на слова директора ЦРУ Джеймса Комі, який назвав Росію «найбільшою загрозою з усіх на Землі, враховуючи її наміри і можливості». На думку Д. Комі, російські державні структури постійно генерують нестабільність, підтримуючи радикальні та терористичні організації. Без російської підтримки не було б ні «Ісламської держави», ні міграційної кризи в Європі, ні війни в Україні, всього того, що ми сьогодні називаємо викликами. В. Портніков вважає цю заяву Комі «історичною», оскільки її можна порівняти з Фултонською промовою Черчилля.

Співзвучним заяві Комі є виступ 13-го чемпіона світу Гарі Каспарова, присвячений Одеській трагедії ще в травні 2014 року. Каспаров слушно порівнює беззубу політичну реакцію світової спільноти на військову агресію Путіна щодо Грузії та анексію Криму, які проклали шлях до нових військових авантур кремлівського фюрера, що не залишили каменя на камені від системи міжнародної безпеки, з політикою Далад'є і Чемберлена, яка призвела до Другої світової з десятками мільйонів загиблих, і попереджає, що рано чи пізно втеча від реальності стане вже неможливою, і цивілізований світ змушений буде надати відповідь на цей виклик, але ціна відповіді на той час багаторазово збільшиться. І його слова вже почали справджуватися, і тільки ціною важких втрат Україна стримує кровожерливу Росію.

Відтак сьогодні досить актуальним є питання, що чекає на Росію в найближчому майбутньому і чи розпадеться російська імперія найближчими роками. Історія нас учить, що розпади імперій відбуваються здебільшого після поразок на воєнному фронті та потужної економічної кризи. Так, перша російська революція 1905 року сталася після поразки царської Росії у російсько-японській війні. Розпад Радянського Союзу стався після виведення радянських військ з Афганістану та падіння цін на нафту. Щодо нинішньої російської економіки, то вона все більше страждає від війни. Якщо раніше вона була профіцитна, то останнім часом стає все більш дефіцитна. Продажі енергоносіїв скоротилися, оскільки основний їх споживач – Євросоюз – відмовився від російського газу та нафти, і Росія продає енергоносії переважно в країні Азії, зокрема Китаю та Індії. Щодо витрат на війни, то вони зростають з кожним місяцем. Так, напередодні 2023 року кремлівський диктатор В. Путін підписав закон про бюджет, в якому передбачалося 4,98 трильйона рублів чи 52 мільярди доларів за тогочасним курсом – на «національну оборону» у 2023 році, що трохи більше, ніж минулорічні витрати. Трохи пізніше, за даними Reuters, цей прогноз подвоїли до 9,7 трильйона рублів (101 мільярд доларів). Це майже втричі більше, ніж Росія витратила на оборону в 2021 році, до її повномасштабного вторгнення в Україну в лютому минулого року [9].

Відтак розпад російської імперії – це лише питання часу. Нинішня путінська Росія просякнути брехнею та корупцією на всіх рівнях, тому вона вже є нежиттєздатною. І це підтвердив невдалий путч Пригожина, бойовики якого без серйозних втрат захопили Ростов, Воронеж, і місцеве населення їх навіть підтримало.

Аналізуючи можливі сценарії майбутнього Росії, можна виділити їх декілька:

1) Збереження злочинного авторитарного путінського політичного режиму. Це може статися за умов, коли західні країни перестануть підтримувати фінансово і військово Україну, і ми не зможемо повернути всі тимчасово окуповані території. Путін це представить російському населенню як перемогу, і більшість росіян його легітимно підтримають. Збереження влади Путіна є можливим і після повного звільнення Криму та інших окупованих українських територій, але воно буде скоріше тимчасовим, оскільки політичні еліти в Росії не люблять лузерів, та й народ не підтримає Путіна після його фіаско.

2) Прихід до влади ще більш войовничих і радикально налаштованих політиків, типу І. Гірка чи Є. Пригожина. Але Пригожина Путін вже ліквідував, а Гірка перебуває під слідством, крім того, при всьому бажанні він не зможе набрати потрібну кількість прихильників, щоб здобути владу, оскільки орієнтовно «радикальних ура-патріотів» в Росії 10-15 %, більшість населення вже хоче припинення цієї кривавої бійні, навіть якщо відкрито про це й не говорить.

3) Швидкий чи поступовий розпад Росії і некерований хаос, коли суб'єкти федерації будуть відриватися від центру і, борючись за владу, воювати один з одним. В цих умовах завдання Заходу й України прагнути максимально швидко встановити контакти з такими суб'єктами, щоб некерований хаос перетворити в керований, щоб влада легітимізувалась, і ситуація почала стабілізуватися. Це також дуже важливо, щоб не допустити втрати контролю над ядерною зброєю, зокрема її крадіжок. Новостворені держави будуть потребувати зовнішньої підтримки, тому їм також буде вигідно йти на контакт з зовнішніми країнами, проте одні суб'єкти федерації будуть орієнтуватися на західні країни, а інші на Китай, і важливо, щоб на цьому ґрунті вони не прагнули воювати між собою, тому потрібні також попередні домовленості з Китаєм, щоб він не провокував певні суб'єкти федерації.

4) Після падіння путінського режиму прихід до влади демократичних російських прозахідних політичних сил, того ж О. Навального чи Г. Каспарова, які б поступово демократизували політичне життя в країні. Проте їх влада буде триматися переважно на західній підтримці, оскільки більшість громадян Росії настільки зомбовані багаторічною путінською пропагандою, що не здатні до демократичних перетворень. Зокрема якби після падіння путінської влади у Росії відбулися прозорі демократичні вибори, то найімовірніше були б підтримані політики середньої ланки з імперіалістичним та шовіністичним мисленням, які сформувалися за часів Путіна, оскільки реальний рівень підтримки ліберального шляху роз-

витку в Росії є не більшим 5-10 %. І, як ми знаємо, більшість ліберально мислячих громадян Росії вже виїхало з неї, залишився тільки «глибинний російський народ», який повністю зомбований російською пропагандою. Відтак у Росії потрібно провести денацифікацію, донести до населення правдиву інформацію, сформуванати об'єктивну картину світу, а це може зайняти від 10 до 30 років, потрібно, щоб відбулася зміна поколінь. Так, у Німеччині справжня денацифікація відбулася тільки в 60-х роках ХІХ століття, коли пройшло двадцять років після поразки гітлерівського нацистського режиму. Крім того, союзники повністю знищили нацистську воєнну машину, а сьогодні Захід аж ніяк не хоче збройного вторгнення в Росію, оскільки боїться початку ядерної війни.

Відтак навіть після падіння путінського авторитарного режиму, але при збереженні Російської Федерації загроза для України залишатиметься, оскільки навіть якщо при владі будуть ліберальні чи демократичні російські політики, то вони будуть слабкими і залежними від західних країн, а російський народ, «отруений путінською пропагандою», прагнучим до імперського реваншу. Тому тільки остаточний розпад імперської Росії унеможливить потенційну агресію проти України, оскільки майбутні постімперські держави на теренах Росії будуть боротися за своє виживання і не прагнутимуть до імперських завоювань.

Тому ми повинні всіма можливими засобами прагнути до знешкодження російської імперії, щоб вона не несла загрозу цивілізованому світу. І для цього потрібно застосовувати гібридні методи. Зокрема оптимальним шляхом повалення злочинного путінського режиму можуть бути дії опозиційних збройних формувань, таких як, Російський добровольчий легіон, легіон «Свобода», інші схожі збройні формування, які силовими засобами зможуть розхитувати ситуацію всередині Росії, показуватимуть слабкість путінського режиму і можуть призвести до посилення відцентрових тенденцій та відокремлення певних регіонів. Крім того, дуже важливо всіма можливими засобами підтримувати опозиційний рух у суб'єктах федерації, оскільки тільки тоді, коли вони відчують реальну підтримку України та країн Заходу, то будуть готові до боротьби проти злочинного путінського режиму. Якщо Захід буде твердити, що він не прагне повалення путінського режиму, то чи хотітимуть опозиціонери відкрито виступати проти тоталітарної політичної системи, ризикуючи своїми життями і життями своїх родин. Згадаймо першу і другу чеченські війни, коли Дж. Дудаєв зазнав поразки, оскільки цивілізований світ так і не захотів підтримати боротьбу чеченського народу за свою незалежність. Після повалення тоталітарного путінського режиму доцільно буде встановити правління російських демократичних опозиціонерів, які з участю міжнародних експертів провели б денацифікацію та деімперіалізацію російського населення, звільнили б його від брехливих путінських міфів, які насаджувалися десятиліттями. І тільки після цього на цих територіях буде можливим проведення прозорих демократичних виборів.

При послабленні путінського режиму більшість російських суб'єктів пішли б на відокремлення, оскільки багато регіонів Росії мають значні

природні ресурси, такі, як газ, нафта, мінерали та інші, які є ключовими для російської економіки і які нещадно забираються центральною владою. Так, Ямало-Ненецький автономний округ має родовища із 40 трильйонами кубометрів газу, Астраханська область – 4 трильйони кубометрів газу. Найбільше нафтових родовищ знаходиться в Ханті-Мансійському, Ямало-Ненецькому округах та Татарстані. На Камчатці знаходиться 64 родовища золота. Якутія має багаті родовища алмазів, завдяки яким Росія постачає на світовий ринок третину всіх алмазів. І всі ці ресурси направляються у центр, зокрема Москву, яка має необмежені фінансові накопичення. Так, у 2010–2019 роках на урбаністичні проекти Москви було направлено 1,5 трильйона рублів, причому у решті російських регіонів на подібні проекти витратили 1,7 трильйони рублів [10].

Цей дисбаланс у видатках і надходженнях бюджету в регіонах породжує невдоволення місцевих еліт та населення і може спонукати їх до думки про вихід з Росії або пошук більшої автономії. Також виокремлені бюджетні видатки для Москви та видатки на федеральні проекти можуть викликати невдоволення регіонів, які відчують, що їхні ресурси використовуються на користь столиці.

Ця проблема може мати важливі наслідки для політичної стабільності в Росії, а також спонукати регіони до політичного активізму та пошуку альтернативних способів забезпечення свого розвитку та благополуччя.

Слід також згадати, що в період розпаду Радянського Союзу ряд російських республік проголосило свій державний суверенітет: Комі, Башкортостан, Чувашія, Татарстан, Саха, Тива, Бурятія, Калмикія, Удмуртія, інші. І більшість із них мають конституції, де прописано право на вихід зі складу Російської Федерації. І при послабленні центру вони це право можуть використати. Деякі із цих суб'єктів вже формують свої регіональні територіальні збройні формування, наприклад, татарський батальйон «Алга», який може перетворитися в майбутню армію Татарстану.

Аналізуючи ключові заходи, які потрібно реалізувати для остаточного знешкодження Росії як агресивного імперського утворення, слід виділити:

- 1) Притягнення до відповідальності Міжнародним трибуналом російських воєнних злочинців Путіна, Шойгу, Наришкіна, Лаврова, Бортнікова, Патрушева, Герасімова, Гундяєва та інших владних осіб.
- 2) Укладення абсолютної та беззастережної капітуляції Росії з чітким визначенням її умов.
- 3) Відшкодування державі Україна післявоєнних контрибуцій та репарацій, умови яких буде обговорено.
- 4) Створення тимчасового перехідного урядового управління під наглядом міжнародної контрольної комісії з патронатом із боку України.
- 5) Демілітаризація та денуклеаризація колишньої Російської Федерації, включаючи міжнародний контроль над ядерними об'єктами.
- 6) Створення нового демократичного державного утворення на території колишньої РФ – Конфедерації Євро-Азійських Суверенних Республік (КЕАСР).

- 7) Конституційне визнання права націй на самовизначення та право територіальних одиниць на виходження з КЄАСР (колишньої РФ). Утворення суверенних національних республік на колишній території РФ.
- 8) Створення суверенних національних Українських республік, включаючи Кубань, Білий Клин, Зелений Клин на території колишньої РФ, з гарантованою українською мовою та особливим статусом в рамках регіональних міжреспубліканських об'єднань у КЄАСР під урядованням контрольного представництва України [11].

Однак Захід до повалення путінського режиму і розпаду Росії ставить-ся поки що дуже обережно. Ряд західних політиків вважають, що сьогодні головною проблемою для США та Заходу є не стільки Росія, скільки Китай. Так, Китай сьогодні посилює своє геополітичне значення і прагне повернути Тайвань. Але саме перемога України над Росією покаже всім авторитарним країнам, і насамперед Китаю, що країна, яка бореться за свою свободу і незалежність, навіть при менш потужному озброєнні і менших людських ресурсах може дати достойну відсіч більш потужному супротивнику, і навіть його перемогти, особливо при допомозі західних країн. Тому Китай буде дуже обережним при плануванні силового захоплення Тайваню або після перемоги України відкладе його на невизначений період.

Відтак головною перешкодою на шляху повалення злочинного путінського режиму є невизначеність Заходу щодо подальшої долі Росії. Відома журналістка *New Yorker* і дослідниця (написала книги «Повстання Кремля», «Людина, яка керувала Вашингтоном») Сьюзен Глассер зазначила в цьому контексті: «Ми не розбудуємо стабільний європейський порядок, поки чітко не з'ясуємо, що буде з Росією в майбутньому» [12]. Слід констатувати, що сьогодні ще багато західних експертів не хочуть поразки та розпаду російської імперії, оскільки, на їх думку, це призведе до хаосу та анархії на цих територіях, а оскільки тут знаходиться атомна зброя, то може статися її несанкціоноване захоплення чи навіть використання проти західних країн.

Так, професор політології з Ратгерського університету (Нью-Йорк, США), Олександр Мотиль зазначає, що «хоча світ був би кращим за значно ослабленої Росії, проте її падіння може не пройти гладко». Він вважає, що нестабільність та некерованість у Росії приведе до масових міграційних процесів, з якими зіткнуться російські сусіди, проте найбільшою загрозою є втрата контролю над ядерною зброєю, що може мати непередбачувані наслідки для всього світу [12]. Представниця Фонду Карнегі Тетяна Станова вказує на те, що події в Україні деконсолідує Росію, перетворять її на мінливе та позбавлене передбачуваності утворення, насичене внутрішніми протиріччями та конфліктами. Оглядач *Washington Post* Девід Ігнатіус у цьому контексті також зазначає: «Роздроблена, деморалізована Росія – це диявольський майданчик... Внутрішній безлад у Росії ставить перед Путіним серйозну дилему, але це також дуже небезпечно для Заходу» [12].

Деякі західні політики також не прагнуть до знищення кривавого путінського режиму. Зокрема, коли канцлера Німеччини О. Шольца запита-

ли, чи прагне він до повалення режиму В. Путіна, він відповів, що ми не вирішуємо, хто де сидить, це рішення повинен приймати російський народ. Неприпустими є також і міркування деяких західних високопосадовців, зокрема очільника канцелярії Генерального секретаря НАТО Стіан Єнсена, про те, що Україна може стати членом НАТО в обмін на відмову від частини своєї території, хоча це рішення повинна приймати лише сама Україна. Це є прямим порушенням норм міжнародного права, оскільки якщо Україна добровільно залишить Росії свої території, то це означатиме, що переважає право сили і що будь-яка держава може збройним шляхом захоплювати чужі території, а потім їх легітимізувати. Відтак світовий безпековий порядок буде остаточно зруйнований, і запанує хаос і анархія. Хоча пізніше Стіан Єнсен спростував свої твердження, апелюючи до того, що його неправильно зрозуміли.

Досить об'єктивною і раціональною є позиція професора європейських студій Оксфордського університету Тімоті Гартон Еша, який чітко вказує на те, що західні країни якнайшвидше повинні дати можливість Україні виграти війну і повалити злочинний путінський режим. І це було б найкращим варіантом розвитку подій для самої Росії. Дослідник згадав промову у німецькому Бундестазі 1985 року, де зазначалося, що «поразка була найкращим, що трапилося з Німеччиною», оскільки вона створила можливості для побудови у цій країні демократії, верховенства права, свободи, процвітання. І сьогодні Німеччина – одна із провідних країн Європи. Тому, тільки знищивши нацистський путінський режим, ми можемо створити передумови для побудови демократичної і вільної Росії.

Підсумовуючи, слід зазначити, що в умовах повномасштабної агресії Україна тільки підвищує свою геополітичну суб'єктність, формуючи коаліцію країн, які її підтримують. А от російська імперія вже приречена, оскільки розпад путінського тоталітарного режиму – це лише питання часу. Тому західні політики та аналітики повинні роздумувати не над тим, як зберегти від розвалу російського кровожерливого монстра, побоюючись трагічних наслідків, а активно працювати над його послабленням і знищенням, оскільки перебування при владі Путіна несе постійні руйнування і страждання не тільки Україні, а й світу, провокуючи нестабільність та хаос [15]. Він прирікає на страждання й свій власний народ. Всі роки його правління показали, що він не поважає ні моральні, ні правові норми, не здатний до будь-яких серйозних домовленостей, оскільки постійно їх порушує. Тому сподіватися «зберегти йому обличчя», як вважають деякі західні політики, зважати на його розсудливість та договороспроможність нераціонально і безперспективно. Своїми зlodіяннями він підписав собі і своїм наближеним остаточно вирок як воєнним злочинцям, і залишати їх при владі – це ознака слабкості Заходу, оскільки Путін це сприйматиме як подальше потурання його злочинам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. З початку війни в Україні загинули понад 9 тисяч цивільних — звіт ООН. <https://suspilne.media/524355-z-rocatku-vijni-v-ukraini-zagynuli-ponad-9-tisac-civilnih-zvit-oon/>
2. Чупрій Л.В. Геополітична підтримка України в умовах повномасштабної російської агресії // Геополітика України: історія і сучасність. Випуск 1 (30). 2023. С. 22-32. URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua>
3. Чупрій Л.В. Генасамблея ООН підтримала резолюцію України щодо засудження агресії Росії. URL: <https://matrix-info.com/genasambleya-oon-pidtrymala-rezolyutsiyu-ukrayiny-shhodo-zasudzhennya-agresiyi-rosiyi/>
4. Hunter R. E. Ukraine, NATO And The United States. Ukraine in Europe. Collected Papers. Occasional Reports In European Studies. Washington DC.: Center For Strategic & International Studies. 1999. P.41-44.
5. Garnett Sh. W. Ukraine and Russia. Ukraine in Europe. Collected Papers. Occasional Reports In European Studies. Washington DC.: Center For Strategic & International Studies. 1999. P.49-53.
6. Бжезінський З. Велика шахівниця. К.: Молодь, 2000. 346 с.
7. Чупрій Л.В. Результати Вільнюського саміту НАТО для України. URL: <https://matrix-info.com/rezultaty-vilnyuskogo-samitu-nato-dlya-ukrayiny/>
8. Белов О. Нашій країні потрібно знайти власне місце у багатовимірному світі міжнародних відносин і нових структур безпеки. URL: <http://www.niss.gov.ua/Tasko/001.htm> (дата звернення 20.07.23).
9. Спиральні витрати на війну призводять до ще більшого економічного болю для Росії. URL: <https://newsyou.info/2023/08/spiralni-vitrati-na-vijnu-prizvodyat-doshhe-bilshogo-ekonomichnogo-bolyu-dlya-rosii/> (дата звернення 20.08.23).
10. Сумлений С. Як розпадатиметься Росія та чи варто цього очікувати? URL: <https://tyzhden.ua/iak-rozpadatymetsia-rosiia-ta-chy-var-to-tsoho-ochikuvaty/>
11. Гай-Нижник П. Війна з Московією: мета, характер і Світ, або яка перемога буде справді перемогою України // Хмельниччина в умовах війни росії проти України: матеріали всеукр. наук.-практ. конференції (м.Хмельницький, 24 лютого 2023 р.). Хмельницький: ХКТЕІ, науковий відділ, 2023. С.31–44.
12. Війна в Україні може справді призвести до розпаду Росії – видання The Hill. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-maybutnye-rosiyi/32548701.html> (дата звернення 20.08.23).
13. Janusz Bugajski Failed State: A Guide to Russia's Rupture .Jamestown Foundation, 2022. 450 p.
14. Путін вже зруйнував «русский мир» – історик Тімоті Еш про війну Росії з Україною. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/putin-viyna-russkiy-mir/32596603.html>
15. Гай-Нижник П. П., Чупрій Л.В. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки // Гілея: науковий вісник. 2014. Вип. 84 (№5). С.48–53.

REFERENCES

1. Z pochatku viyny v Ukrayini zahynuly ponad 9 tysyach tsyvil'nykh — zvit OON [Since the beginning of the war in Ukraine, more than 9 thousand civilians have died - UN report]. Retrived from <https://suspilne.media/524355-z-pochatku-vijni-v-ukraini-zaginuli-ponad-9-tisac-civilnih-zvit-oon/> [in Ukrainian].
2. Chupriy L.V. (2023). Heopolitychna pidtrymka Ukrayiny v umovakh povnomasshtabnoyi rosiys'koyi ahresiyi [Geopolitical support for Ukraine in conditions of full-scale Russian aggression]. *Heopolityka Ukrayiny: istoriya i suchasnist – Geopolitics of Ukraine: history and modernity*, 1 (30), 22-32. Retrived from <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua> [in Ukrainian].
3. Chupriy L.V. Henasambleya OON pidtrymala rezolyutsiyu Ukrayiny shchodo zasudzhennya ahresiyi Rosiyi. [Henasambleya OON pidtrymala rezolyutsiyu Ukrayiny shchodo zasudzhennya ahresiyi Rosiyi]. Retrived from <https://matrix-info.com/genasambleya-oon-pidtrymala-rezolyutsiyu-ukrayiny-shhodo-zasudzhennya-agresiyi-rosiyi/> [in Ukrainian].
4. Hunter R. E. *Ukraine, NATO And The United States. Ukraine in Europe. Collected Papers. Occasional Reports In European Studies.* Washington DC.: Center For Strategic & International Studies. 1999. P.41-44 [in English].
5. Garnett Sh. W. *Ukraine and Russia. Ukraine in Europe. Collected Papers. Occasional Reports In European Studies.* Washington DC.: Center For Strategic & International Studies. 1999. P.49-53 [in English].
6. Bzhezinskyy Z. (2000). *Velyka shakhivnytsya. [Big chessboard].* Kyiv: Molod [in Ukrainian].
7. Chupriy L.V. *Rezultaty Vil'nyus'koho samitu NATO dlya Ukrayiny [The results of the Vilnius NATO summit for Ukraine].* Retrived from <https://matrix-info.com/rezultaty-vilnyuskogo-samitu-nato-dlya-ukrayiny/> [in Ukrainian].
8. Byelov O. *Nashiy krayini potribno znayty vlasne mistse u bahatovymirnomu sviti mizhnarodnykh vidnosyn i novykh struktur bezpeky [Our country needs to find its own place in the multidimensional world of international relations and new security structures].* Retrived from <http://www.niss.gov.ua/Tasko/001.htm> [in Ukrainian].
9. *Spiralni vytraty na viynu pryzvodyat do shche bilshoho ekonomichnoho bolyu dlya Rosiyi [The spiraling costs of the war are leading to even more economic pain for Russia].* *newsyou.info/2023/08/spiralni-vitrati-na-vijnu-prizvodyat-do-shhe-bilshogo-ekonomichnogo-bolyu-dlya-rosii.* Retrived from <https://newsyou.info/2023/08/spiralni-vitrati-na-vijnu-prizvodyat-do-shhe-bilshogo-ekonomichnogo-bolyu-dlya-rosii/> [in Ukrainian].
10. *Sumlenny S. Yak rozpadatymet'sya Rosiya ta chy varto ts'oho ochikuvaty? [How will Russia disintegrate and should we expect it?].* Retrived from <https://tyzhden.ua/iak-rozpadatymetsia-rosiia-ta-chy-varto-tsoho-ochikuvaty/> [in Ukrainian].
11. Hay-Nyzhnyk P. (2023). *Viyna z Moskoviyeyu: meta, kharakter i Svit, abo yaka peremoha bude spravdi peremohoyu Ukrayiny [The war with Muscovy: purpose, character and the World, or what victory will really be the victory of Ukraine]. Khmel'nychchyna v umovakh viyny rosiyi proty Ukrayiny: materialy vseukr. nauk.-prakt. Konferentsiyi – Khmelnytskyi in the conditions of Russia's war against Ukraine: materials of the All-Ukraine science and practice conferences. (pp. 31-44). Khmelnytskyy: KHKTEI, naukovyy viddil [in Ukrainian].*

12. Viyna v Ukrayini mozhe spravdi pryzvesty do rozpadu Rosiyi [The war in Ukraine may actually lead to the collapse of Russia]. Vydannya The Hill – The Hill. Retrived from <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-maybutnye-rosiyi/32548701.html> [in Ukrainian].
13. Janusz Bugajski Failed State: A Guide to Russia's Rupture .Jamestown Foundation, 2022. 450 p. [in English].
14. Putin vzhe zruynuvav «russkyy myr» [Putin has already destroyed «Russian Peace»]. Istoryk Timoti Esh pro viynu Rosiyi z Ukrayinoyu – Historian Timothy Ash about Russia's war with Ukraine. Retrived from <https://www.radiosvoboda.org/a/putin-viyna-russkiy-mir/32596603.html> [in Ukrainian].
15. Hay-Nyzhnyk P. P., Chupriy L.V. (2014). Natsional'ni interecy, natsional'ni tsinnosti ta natsional'ni tsili yak ctrukturoformuyuchi chynnyky polityky natsional'noyi bezpeky [National interests, national values and national goals as structuring factors of national security policy]. Hileya: naukovyy visnyk – Gilea: scientific bulletin. 84(5). 48-53. [in Ukrainian].